

Een aspect van Duras

en haar imprint op een jonge filmer

Dit is een begeleidende tekst bij een korte film die ik heb gemaakt ter gelegenheid van een avond rond Marguerite Duras, gehouden op 3 februari 2017 in Perdu, Amsterdam. Hier werd een nieuwe Nederlandse vertaling gepresenteerd van Le square (1955) onder de titel Gesprek in een parkje door Uitgeverij Vleugels, vertaling: Kiki Coumans.

Wat als ik, na jarenlang in mijn dromen naar haar te hebben geschreven, plots een verfilmde briefkaart van Marguerite Duras in de bus zou krijgen? Hoe zou die zich laten lezen?

De films van Duras moet je niet zien, maar 'inzien'. En hoe meer je haar gefilmde werk *inziet*, hoe meer je je gedeisd leert te houden. Wat sta je toe? Welke gedachtes? Waarop betrap je jezelf? Tijdens het maken van deze film stel je jezelf vragen: spel ik haar naam volledig, of gebruik ik enkel initialen? Een cruciaal verschil.

Filmen is het tegenovergestelde van 'het daarbij laten'. En dat is een kwaliteit waarvan Duras' werk overloopt. Tegelijkertijd is ze geen beeldjager. Ze is niet iemand die door de jacht op beelden een leegte denkt te kunnen opvullen. 'Pak de shots die je pakken kan, en wegwezen', lijkt vandaag de dag de norm te zijn. Voor Duras is dit niet aan de orde. Integendeel.

Want wanneer je haar films kijkt wordt een bepaald soort bewustzijn aangewakkerd: dat van het openslaan van een boek. En iedere keer dat je dat boek openslaat doet zich iets anders aan je voor. Je ziet de film *in*. Je werpt een blik, maar je zult altijd moeten blijven omgaan met dat wat een bladzijde ook kent: de tekstloze ruimte die onontkoombaar is. Men heeft haar films verweten dat ze te literair zouden zijn, maar ik denk daar anders over: namelijk dat bijna de gehele cinema nog altijd probeert het gehele beeldkader op te vullen. Maar wat blijft er dan nog over? Wat als we de pagina ook zo zouden behandelen? Dan zouden we door de bomen het bos niet meer zien.

Toen aan Jean-Luc Godard, die altijd op bijzonder goede voet heeft gestaan met Duras, in 1982 werd gevraagd of hij in zijn films zichzelf liet zien, zei hij: 'At first I thought that. I started with myself. After 20 or 30 years, I'm starting to be able to move toward others. To have the technical and intellectual capacity to do that.'¹

Dit is, bij uitstek, iets wat maar weinig filmers ooit durfden toegeven, laat staan uitdrukken. Duras en Godard zijn twee bijzondere uitzonderingen op deze door massacinema gebaarde regel.

Op het moment dat iemand je vraagt om een hommage te brengen aan Duras, vloeien er vele gedachtes door je hoofd. Je beseft dat je niks weet. Je denkt aan vanalles en twijfelt over wat het met elkaar van doen heeft. Met andere woorden: hoe hou je je gedeisd en zeg je tegelijkertijd iets zinnigs?

Voor Duras is filmen als schrijven, en dit schrijven is op zijn beurt, volgens dichteres Anne Boyer in *Garments against Women* 'like everything else, old men who go fishing, hair extensions, nail art, individual false eyelashes.'

Vissende oude mannen zijn als schrijvers en dus als filmers.
Filmen is als schrijven en dus als vissen.

¹ Jean-Luc Godard, in : *Point de rencontre (Meeting point)*, deel 2 'Quelque part dans la vie de Godard', in de serie : 'Un homme, une ville'. Vertaling/ondertiteling : Julie McPhail.

Als een man in de leegte staart, waar houdt hij zich dan op? In de films van Duras doen beide seksen het. Ze zijn daarin keuzeloos. Vandaar dat het, na het kijken van een van haar films, haast onmogelijk is om je op straat niet te verbazen over de massa's niet-in-de-leegte-starende mannen.

Als man zijnde, in elk geval.

Christopher Cross: *"One walks around with everything bottled up."*

'Kitty' March: *"Yes, that's the way it is with me too."*

"I'm the sort of person who is keeping things bottled up too, Chris."



Scarlet Street (Fritz Lang, 1945) ft. Vernietigen, zegt ze (Marguerite Duras, 1969)

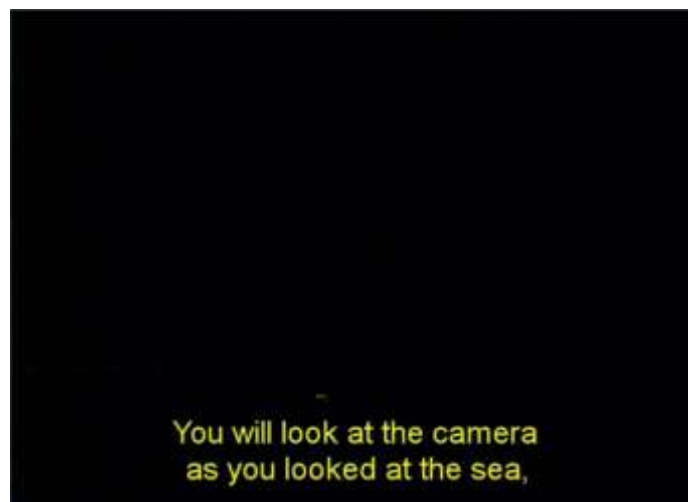
Wanneer je voor het eerst wordt ontbloot door een film van Duras, is het alsof je door de camera van de zee kijkt. Ik kan me de eerste keer dat ik *India Song* inzag nog een beetje herinneren. Het dwong me om mijn notie van aandacht opnieuw onder de loep te nemen. Zoals George Steiner ooit passend zei: 'Concentratie, aandacht, is de natuurlijke vroomheid van de ziel.'

En laat dit nou juist hetgeen zijn waar de gemiddelde digital native mee worstelt. Hierdoor roepen Duras' films een heel specifieke weerstand op: eentje die terugvoert naar de primaire vraag van *attention-spending*, en hoe aandacht voor het kleinste detail het grootste verschil maakt.

Toen Perdu mij vroeg om als jonge filmmaker iets aan deze avond bij te dragen, begon ik me af te vragen waaraan het werk van Duras nog altijd zijn kracht ontleent. Ten eerste, zoals eerder besproken: het teruggeisen van aandacht. Als ik ergens rondstruin met mijn camera, waar dan ook, dan kan het niet anders dan dat ik op bepaalde plekken het gewicht van de tijd ervaar. Je voelt het als een plek veelvuldig en concentratieloos is gefilmd. Wie naar een wereldberoemd monument gaat moet het kijken opnieuw uitvinden, om een bron van aandacht te vinden die nog niet is uitgeput. Of zoals sommigen het onterecht zouden definiëren: diegene zou zich moeten focussen op bizarre details.

Maar zodra je een plek opzoekt waar ongeïnteresseerde toeristen nog niet zijn geweest (commerciële filmcrews inbegrepen), is de camera vrij als een naakt blad papier.

Deze film is dus een poging om, in weerwil van alle gangbare argumenten, te pleiten voor een scherm dat zich wel degelijk laat inzien. Wie een inzienbare film besluit te maken, hoeft zich niet te bekommeren om de zoektocht naar een pure filmtaal. Dankzij alle onvermijdelijke verbanden, dankzij alle impuriteiten². Zo troebel en zo helder als de zee van Duras.



² De Franse filosoof Alain Badiou schrijft in *Cinema* nadrukkelijk over de 'onzuivere' oorsprong van de film: 'Finally, the impure movement is the falsest of them all [volgens Badiou zijn er drie: de *global movement*, de *local movement* en de *impure movement*] for there really is no way of operating the movement from one art to another. The arts are closed. No painting will ever become music, no dance will ever turn into poem. All direct attempts of this sort are in vain. Nevertheless, cinema is effectively the organization of these impossible movements. Yet this is, once again, nothing but a subtraction. The allusive quotation of the other arts, which is constitutive of cinema, wrests these arts away from themselves. What remains is precisely the breached frontier where an idea will have passed, an idea whose visitation the cinema, and it alone, allows.'

De plekken waar, tijdens het draaien van een film, geen rekening is gehouden met de distributie van geconcentreerde aandacht, is de cinema nog niet geboren.

+



=



Uncas Blythe

@punicgoddess

Cinephilia is not a disease; it is a special forces unit made of highly trained Don Quijotes.